

0 GENERELT

- 01 Dette bladet definerer hva NBI mener bør ansees som et normalt romantall for en husholdning, hva som er en trangbodd og hva som er en romslig bolig. Det viser også definisjonen brukt på statistiske data over boforhold i Norge 1970.
- 02 Definisjonen er i første rekke ment å skulle anvendes på statistisk data om boforhold. I den enkelte boligsituasjon bør en ta hensyn til flere forhold enn det denne definisjonen tar opp.
- 03 Definisjonen har til hensikt å gjøre det lettere å konkretisere boligpolitiske mål. Det gjelder antallet og størrelsen på de boliger som bør bygges. Videre trenger en definisjonene for å beskrive hvilken utvikling boligmassen har gjennomgått. Hva som er trangbodde og romslige boliger, er et av de viktigste kriteriene på boligstandard. Definisjonen kan brukes både i boligplanleggingen og ved statistiske beskrivelser av boligforhold.
- 04 I statistikk og utredninger om boligforhold er det mye uklarhet om romantall. Kjøkken blir for eksempel dels regnet med som rom og dels utelatt, uten at dette alltid er klart markert. Det anvendes målestokker som er lite opplysende, som for eksempel i tabellen «Bosatte pr. rom» fra Folke- og boligtellingsen i 1970. I analyser over trangboddhet er det videre ikke sjelden å bruke en målestokk som var aktuell i tiden rundt siste verdenskrig. Som i andre forhold vil standardkravet til plass forandre seg med tiden. Definisjonene i dette bladet vil derfor måtte revideres med visse mellomrom.
- 05 Hvor alvorlig en skal oppfatte den eksisterende trangboddheten er bl.a. avhengig av hvor lenge den har vart for de samme husholdningene. Kortvarige perioder av trangboddhet og overflod av rom må man regne med fordi det kan ta tid å få til en tilpassing mellom husholdningen og boligen. Det skjer forholdsvis ofte og raske forandringer i mange husholdningers sammensetning, og hvert år er mange på flyttefot. Det må også legges vekt på at en bolig er et hjem som en ikke bytter like lett som andre varer.
- En statistikk over trangboddhet forteller ikke hvor langvarig hvert enkelt tilfelle er. Men er det en stor andel som bor trangt, er det sannsynlig at forholdet ofte strekker seg over lange perioder. Det er da ikke lenger bare spørsmål om en viss treghet i å tilpasse boliger og husholdninger. Hvor stor andel trangbodde boliger man kan ha uten at det tyder på mer alvorlige, langvarige problemer, er usikkert.

1 ROM OG PERSONER

- 11 Antall rom pr. person
Antall rom måles i forhold til antall personer i husholdningen. Forholdet må beregnes for hver enkelt bolig, ikke som et forhold mellom en befolkningssmengde og de rom den disponerer. (Se også pkt. 14).
- 12 Gjennomsnittsberegninger
Gjennomsnittsberegninger, f.eks. antall rom pr. 1 000 innbyggere eller antall personer pr. rom som gjennomsnitt for en befolkningsgruppe, kan lett virke misvisende fordi
- det dekker over eventuelle forskjeller i husholdningsstørrelser. Mange små husholdninger krever flere boliger og flere rom enn om den samme folkemengden var delt i få og store husholdninger.
 - det dekker over eventuelle forskjeller i boligstørrelser.
- Få og store boliger kan gi like mange rom som mange små boliger. Gjennomsnittsberegninger viser med andre ord ikke hvordan rommene er fordelt blant husholdningene.
- 13 Areal og husholdningstype
Antall rom i forhold til antall personer er et utilstrekkelig mål ved vurdering av enkelt-tilfeller og ved en mer nyantert vurdering av romslighet og trangboddhet. Ved slike vurderinger bør en også ta i betraktning arealet av boligen og dens rom og husholdningens sammensetning og alder.
- Samme bolig kan deles i få eller mange rom, og boliger med samme antall rom kan ha vidt forskjellige størrelser. I 1973 varierte for eksempel fire-romsboligene fra 70 til 132 m². (Boforholdsundersøkelsen). En bolig er derfor ikke nødvendigvis trang selv om det er få rom. Men i hovedtrekkene vil antall rom angi boligstørrelsen etter som rominndelingen vanligvis følger et nokså fast mønster.
- En husholdning med flere voksne personer har andre krav enn en husholdning med mange små barn. – Et ektepar har andre krav til bolig enn to voksne som deler bolig, men ikke seng. – En eldre person vil som regel plages mer av mangel på rom enn en ung person som nettopp har flyttet hjemmefra.

14 Valget av rom pr. person som mål

Sammensetningen av husholdningen og boligens areal er lite praktisk å ta med i et mål på trangboddhet. Dels skyldes dette manglende opplysninger om disse forholdene i statistikken. Dels skyldes det at leiearealet inkluderer et visst «grunnareal» som bør finnes i alle boliger, f.eks. bad, gang, oppbevaringsplass o.l. som gjerne kan utgjøre 20–30 m². Et mål som «leieareal pr. person» vil derfor være misvisende for de minste boligene. Fra Boforholdsundersøkelsen 1973 vet vi at gjennomsnittlig areal pr. person minsker med husholdningsstørrelsen, fra 59 m² for enpersonshusholdninger ned til 18 m² for husholdninger på seks eller flere personer. Dette gir et skjevt bilde av trangboddheten fordi mange enpersonshusholdninger også er trangbodde.

Antall rom i forhold til antall personer i husholdningen er det mål som er mest anvendt historisk og internasjonalt og derfor det som preger statistikkene. Det er vel også et mål mange har bedre forestillinger om enn antall m² pr. person og derfor er lettere å formidle.

15 Hva regnes med som rom

Som rom regnes stue, soverom og andre rom for varig opphold.

Kjøkken, entré, bad og WC regnes ikke som rom i denne forbindelsen. Rom for varig opphold må tilfredsstille byggeforskriftenes minstekrav, noe som bl.a. betyr at det minst må være 6 m² og ha vindu.

I tidligere norsk statistikk er ofte kjøkken regnet med som rom. Dette kan være forvirrende. For eksempel står det i publikasjonene fra Statistisk Sentralbyrå fra Folketellingen 1970 at «Boliger på 2 rom har følgende tre forskjellige betydninger:

- 1) Boliger med to oppholdsrom og ikke kjøkken
 - 2) Boliger med to oppholdsrom og kjøkken på mindre enn 6 m²
 - 3) Boliger med ett rom og kjøkken på 6 m² eller mer.»
- Ikke sjelden feiltolkes statistikk fra Statistisk Sentralbyrå fordi man ikke er oppmerksom på at kjøkken er regnet med som rom. I vanlig tale nevnes omtrent alltid antall rom i tillegg til kjøkken:

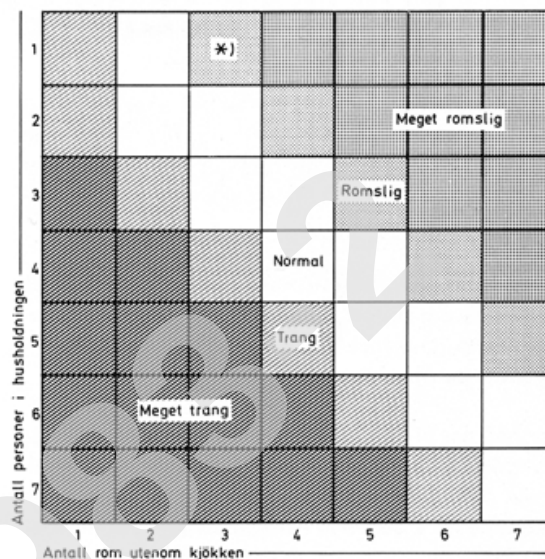
Fire-romsbolig betyr fire rom og kjøkken. Dette er hovedgrunnen til at kjøkkenet ikke regnes med her. I nyanterte vurderinger av boligstørrelse vil det selvsagt også her være nødvendig å ta hensyn til kjøkkenets størrelse. Selv om kjøkken ikke regnes med som rom, er det på den andre siden en forutsetning at boligen har kjøkken. Boliger på ett rom uten kjøkken eller med kjøkkenkrok under 6 m² må skilles fra boliger på ett rom og kjøkken. De omlag 135 000 ett-romsboligene som ble registrert i 1970, fordelte seg med 41 000 hybler uten kjøkken, 36 000 hybelleiligheter med kjøkkenkrok og 58 000 ett-romsleiligheter med ordinært kjøkken over 6 m².

Det ble også registrert boliger på to rom, men uten kjøkken eller med kjøkkenkrok under 6 m². I 1970 var det 42 000 slike boliger som ikke kan regnes som fullgode to-romsboliger.

2 DEFINISJON AV TRANGBODDHET OG ROMSLIGHET

21 Hoveddefinisjon

Definisjonen gjelder boliger for permanent bruk. Et rom må være 6 m² eller større for å regnes som rom. Det kreves også kjøkken på minst 6 m², men det tas ikke med i antall rom. Se fig. 21.

*1) Tre rom for enslige er på vei til å bli kalt normalt i Norge på samme måte som ett rom ekstra er normalt for større husholdninger.

Fig. 21

Definisjon av trangbodde, normalt store og romslige boliger

- Som *trangbodde* regnes de boliger som har mindre enn ett rom for hver person i husholdningen. Enpersonshusholdninger regnes som trangbodde om de har mindre enn to rom.
- Som *normalt store* regnes boliger når det er ett rom for hver person i husholdningen, eller ett rom mer enn antall personer. For enpersonshusholdninger regnes det som normalt å ha to-roms bolig.
- Som *romslige* regnes boligene når det er to eller flere rom mer enn antall personer i husholdningen.

22 Tilleggsdefinisjon

For å skille ut de ekstreme tilfellene kan følgende tilleggsdefinisjoner brukes (se også figur 21):

- Som *meget trangbodd* regnes det når det er to eller flere personer mer enn antall rom i boligen.
- Som *meget romslig* regnes når det er tre eller flere rom mer enn antall personer.

23 Begrepene

Begrepene er brukt i følgende betydning:

Trangbodde er de boligene som har færre rom enn det normalt er bruk for til daglig.

Normalt er det som er vanlig å anse som et nødvendig, men nøkternt antall rom.

Romslig er det å ha flere rom enn nevnt ovenfor.

En bolig som er trangbodd etter denne definisjonen, vil i varierende grad oppleves utilstrekkelig og plagsom av beboerne. Likeså vil en romslig bolig i varierende grad oppleves som «overflod».

4 TRANGE OG ROMSLIGE BOLIGER I 1970

- 41 De siste omfattende opplysninger om boligstørrelse for alle boliger er fra Folke- og boligtellingen 1970. Den nye tellingen i 1980 vil offentliggjøre tilsvarende tall i 1982, se også fig. 4

3 GRUNNLAG

- 31 Definisjonen er lik den som for det meste er brukt i forskningsrapporter i senere år, se litteraturliste.

- 32 Minstestandarden på to rom og kjøkken for enslige bygger på egen forskning, på krav fra Ensliges Landsforbund og på offentlig målsetting.

Regjering og Storting har flere ganger uttalt at voksne enslige skal kunne disponere to rom og kjøkken. Det menes da boliger for varig opphold. Boliger til mer midlertidig bruk, som for eksempel elev- og studentboliger, skal fortsatt kunne være ett-romsboliger.

- 33 Kravet om ett rom pr. person for flerpersongshusstander bygger på en langvarig oppfatning om at hvert barn trenger eget soverom, mens foreldre kan dele rom. At det også kan være god bruk for et rom i tillegg, er erkjent av Regjeringen som i stortingsmelding nr. 92 (1974–75) omtaler romnormen slik:

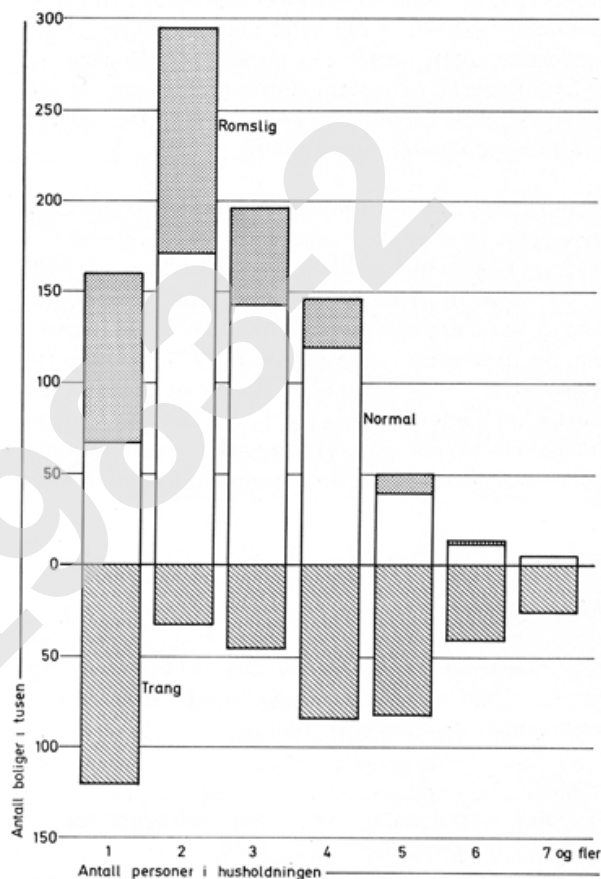
«En romnorm som kommunen eventuelt fastsetter med heimel i boligformidlingsloven, skal ikke settes strengere enn at enhver husstand kan ha ett rom (utenom kjøkken) mer enn antall personer i husstanden.»

- 34 Normalboligen etter definisjonen foran samsvarer godt med de normer som anvendes i kommunene, i boligbyggelagene og i Husbanken.

Husbanken har imidlertid en noe videre definisjon av hva som kan ansees normalt enn vi har. Husbanken opererer med antall sengeplasser på golv og vil således anse to-sengsrom for barn som normalt.

Vi mener at to-sengsrom bare er akseptabelt for småbarn, og i en mer detaljert og nyansert vurdering kan en korrigere for dette. I praksis vil det ikke gi store utslag på statistikken.

Husbanken aksepterer på den andre siden fire-romsbolig til ektepar uten barn, noe som etter vår definisjon er romslig.

Antall personer i husholdningen:

	1	2	3	4	5	6	7+	Sum	Pst.
Romslig	92300	124000	53100	26900	10300	3000	—	260500	20%
Normalt	60700	171200	142400	119500	39300	11000	5200	598600	46%
Trangt	121000	33300	47900	85000	82700	41300	26200	437400	34%
Sum	274000	328700	243400	231400	132300	55300	31400	1296500	100%
Andel trangbodde:	44%	10%	20%	37%	63%	75%	83%	34%	

*) Herav 49 300 boliger med tre rom og kjøkken.

Fig. 4
Trange og romslige boliger i Norge 1970
Folke- og boligtellingen 1970, Statistisk sentralbyrå

- 42 I 1970 var 437 000 husholdninger trangbodde. Dette utgjør 34 % av alle husholdninger. De største gruppene med trangbodde boliger finnes blant husholdninger på en person og blant dem med fem eller flere personer.
- 43 Den høye andelen trangbodde husholdninger, 34 %, i 1970 innebærer at mange på dette tidspunktet har bodd trangt over lengre tid. I løpet av 1970-årene har andelen sannsynligvis sunket en del. Men det er ikke sannsynlig at den i 1980 har kommet ned på et akseptabelt lavt nivå. I perioden 1970–79 er det bygd mange boliger under minstestandarden på to rom og kjøkken. Presset på boligmarkedet og boligmangelen er fortsatt stor mange steder, kfr. NBIs rapport om dette [52–15]. Derved blir også trangboddheten opprettholdt.
- 44 De som bodde romslig, var tilsammen 260 500 husholdninger, eller 20 % av alle husholdningene. En stor del av disse var husholdninger på to personer, hele 124 000. De fleste av to-personshusholdningene som bodde romslig, var eldre ektepar som hadde bodd i boligen i lang tid (Boforholdsundersøkelsen 1973, upubliserte tabeller). Det vil si at det er eldre som sitter igjen med en romslig bolig etter at barna har flyttet. Dette er en type romslighet som må regnes for rimelig, på samme måte som en må akseptere å ha en kortvarig trangboddhet.
- 5 REFERANSER
- 51 Dette bladet er utarbeidet av Ole Gulbrandsen og Thorbjørn Hansen og redigert av Knut I. Edvardsen. Redaksjonen avsluttet april 1981.
- 52 Litteratur
- 1 Folke- og bolig telling 1970. Hefte V: Boligstatistikk. Statistisk sentralbyrå. Oslo 1975.
 - 2 Boforholdsundersøkelsen 1973. Statistisk sentralbyrå, Oslo 1974.
 - 3 Gulbrandsen, Ole. Å bo på ett rom i blokk; intervjuundersøkelse blant beboerne av ett-romsboliger på Ammerud. Oslo 1973. Norges byggforskningsinstitutt. Rapport 82.
 - 4 Kommunal- og arbeidsdepartementet. Om visse boligspørsmål. (Stortingsmelding nr. 92 (1974–75)).
 - 5 Om visse boligspørsmål. (Inst. til Stortinget. Innst. S. nr. 179, 1975–76.)
 - 6 Om Husbankens virksomhet i 1973. (Innstillinger til Stortinget. Innst. S. nr. 13, 1974–75.)
 - 7 Solheim, Trygve. Boligstørrelse. Plandata, blad 240:7.01. Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo 1976.
 - 8 Sosialt Utsyn 1980. Boforhold. Statistisk sentralbyrå. Oslo 1980.
 - 9 Ås, Dagfinn. Norske boliger 2. Boligundersøkelsen 1967. Norges byggforskningsinstitutt. Oslo 1971. (Minstestandarden på to rom og kjøkken var ikke innført på dette tidspunktet.)
 - 10 Bull, Grete. Boligstandard og boligbehov. Delrapport 3, Boforholdsundersøkelsen 1973. Norges byggforskningsinstitutt. Oslo 1978.
 - 11 Solidarisk Bostadspolitik. Statens offentlige utredninger 1974:17. Bostadsdepartementet. Stockholm 1974.
 - 12 Ensliges økonomiske og sosiale stilling. Ensligeutvalgets innstilling. NOU 1976:57.
 - 13 Kristiansen, Jan Erik. Levekår for husholdninger med lav inntekt, boforhold. Statistisk sentralbyrå. Oslo 1978.
 - 14 Boforhold i Norge i 70-årene. Boforholdsundersøkelsen 1973. Norges byggforskningsinstitutt, Norsk institutt for by- og regionforskning. Oslo 1979.
 - 15 Gulbrandsen, Ole og Hansen, Thorbjørn. Små boliger og trangboddhet. Arbeidsrapport 17. Norges byggforskningsinstitutt. Oslo 1978.
 - 16 Gulbrandsen, Ole og Hansen, Thorbjørn. Boligunderskuddet i dag og byggebehovet i kommunene. Arbeidsrapport 27. Norges byggforskningsinstitutt. Oslo 1979.